

Første næstformand (Arnth Jensen): Eks-emplarer af de fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om fremme af udbytte-deling [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

Valgt blev: *Hans Rasmussen, Bundvad, Einer-Jensen, Carl P. Jensen, Peter Jørgensen, Wiggo Larsen, Robert Sørensen, Lorentzen, Niels Eriksen, Jørgen Gram, Thorkil Kristensen, Martin, Poul Møller, Bøgholm, Fanger, Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen (Lejre).*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 780).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 112 stemmer mod 5.

Første næstformand (Arnth Jensen): Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om til- læg til statshusmandsloven.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 613, fremsættelsen i tidenden sp. 366).

Første næstformand (Arnth Jensen): Sammen med denne sag foretages den under punkt 4 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 625, fremsættelsen i tidenden sp. 367).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Chr. Rasmussen: De to lovforslag, der her er til behandling, indeholder jo ikke noget egentlig nyt, og jeg skal derfor ikke gøre mange bemærkninger om dem.

De foreslåede ændringer i statshusmandsloven går blot ud på en overflytning af visse bestemmelser fra loven om udlån til statshusmandsbrug m. m. til statshusmandsloven, hvor bestemmelserne rettelig hører hjemme. Endvidere drejer det sig om en overflytning af bestemmelser fra loven om oprettelse af havebrug og havelodskolonier m. m. til statshusmandsloven; også denne overflytning må forekomme særdeles naturlig, idet administrationen foregår sådan, at det er husmandsbrugskommissionerne, der foretager indstilling og tilsyn. Det må derfor betragtes som en administrativ fordel, at bestemmelserne indføres i statshusmandsloven.

Lad mig derefter sige om forslaget om udlån til statshusmandsbrug, at lovforslaget følger den gamle regel, at lånestørrelsen fastsættes på grundlag af foretagne beregninger pr. 15. august over sidste års byggeudgifter.

Det kan imidlertid ikke nægtes, at en forhøjelse på 3 000 kr. af de forskellige satser må forekomme temmelig stor, og det er måske et spørgsmål, om det ikke ville være rigtigt i det kommende år at se nærmere på disse beregningsregler.

Da vi behandlede udlånsloven i fjor, forelå der en beregnet stigning på 4,2 pct. Man kunne dengang i nogen grad begrunde stigningen med stigningen i lønningerne efter de nye overenskomster, der var afsluttet i foråret 1954, men den store stigning det sidste år, hvor beregningsgrundlaget slutter pr. 15. august 1955, kan ikke begrundes med stigning i arbejdslønnen, i hvert fald kun i yderst beskedent omfang, og da der yderligere til dette byggeri ikke i særlig høj grad anvendes udenlandske materialer, føler jeg mig noget usikker overfor en stigning på 4,3 pct. det sidste år.

Også jordkøbslånene foreslås forhøjet, nemlig med 2 000 kr. Jeg er dog af den opfattelse, at der her mere er tale om en formel end om en reel forhøjelse, idet man mig bekendt det sidste par år i vid udstrækning har brugt dispensationsbestemmelsen,

[Chr. Rasmussen.]

så at der i mange tilfælde er ydet større lån, simpelthen fordi man ikke har kunnet skaffe jorden til en billigere pris. Der er jo blot det minus, at hver gang lånene forhøjes — og det gælder både til jord og til bygninger — betragter såvel jordsælgere som håndværkere det som minimumspriser, hvorfor det i visse tilfælde kan medføre en almindelig stigning.

Når den højtærede landbrugsminister imidlertid har foreslået disse forhøjelser uden samtidig at foreslå de samlede bevillinger forhøjet, må jeg vurdere det på den måde, at ministeren regner med lidt mindre aktivitet i udstykningen i det kommende år, og heri er jeg enig med ministeren. Priserne på jord og på landbrugsejendomme i almindelighed er efterhånden nået så højt op, at selvom der for tiden er høje priser på landbrugets produkter, viger en hel del af landboungdommen alligevel tilbage af frygt for, at der kun skal blive arbejdet tilbage til dem selv. Dette er vel kun en naturlig reaktion, en reaktion, der forhåbentlig medfører en stagnation i ejendomspriserne i tiden fremover.

Med disse få bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale de to lovforslag til velvillig behandling i det høje ting.

Heick: Om lovforslaget om tillæg til statshusmandsloven vil jeg på mit partis vegne sige, at princippet giver vi vor tilslutning. Vi var med til i sin tid overfor den højtærede minister at rejse spørgsmålet om betimeligheden af at indarbejde loven om oprettelse af havebrug og havelodskolonier m. m. i statshusmandsloven for at spare en del administration, og jeg vil gerne udtale en anerkendelse af, at dette så prompte er taget til efterretning. Jeg har det indtryk, at der kan spares administration ved den sammenlægning, der nu finder sted.

Jeg vil om loven i dens helhed sige, at den jo ikke har været særlig meget brugt i de senere år, og det er også muligt, at den ikke vil blive brugt ret meget i det år, der kommer. I hvert fald for frugtavlens vedkommende gør der sig jo en vis træghed gældende. Vi har i øjeblikket det forhold, at der rykkes en masse frugttræer op i Danmark, og vi skulle da nødig komme i den situation,

at vi med statstilskud planter frugttræer eet sted, samtidig med at vi rykker frugttræer op et andet sted. Jeg vil derfor mene, at vi i det kommende udvalg skal prøve på at få en oversigt over behovet for statsmidler til udvidelse på dette område; men jeg indrømmer, at det er et problem, fordi vi stedvis har en hel del små ejendomme, som enten ikke kan få tillægsgjord, eller som ikke ønsker det, og som i kraft af den her foreliggende lovgivning kan få en produktionsudvidelse, så at der kan blive en rimelig levemulighed for familien på den pågældende ejendom.

Hvad angår spørgsmålet om udvidelse af husmandsbrugskommissionerne, finder jeg det rimeligt, at der kommer sagkyndig bistand ind i dem af henholdsvis gartneri- og frugtavlskyndig art. Imidlertid ser jeg, at man, hvad de frugtavlskyndige angår, alene nævner foreningen Dansk Frugtavl. Det er muligt, at vi skal overveje, om ikke det kan være rimeligt at tage Danmarks Erhvervsfrugtavlforening med ind i billedet her; men også det er et spørgsmål, som der kan ses på i udvalget.

Hvad angår lovforslaget om udlån til statshusmandsbrug m. m., har vi gjort os de samme tanker, som ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, gav udtryk for: om vi ikke bør se på betimeligheden af at sætte udlånsbeløbene op som her foreslået. Det er jo interessant, at det af bemærkningerne til lovforslaget og af ministerens fremsættelse fremgår, at byggeomkostningerne på dette område er steget med ca. 10 pct. i de sidste tre år. Denne stigning på ca. 10 pct. finder vi også på andre områder, som har tilknytning til landbrugets omkostningsside, og stigningen er sket i en periode, da der absolut ingen stigning har været i salgspriserne på indtægtssiden. Jeg finder anledning til lige at gøre opmærksom på dette, for nu er vi i en periode, hvor salgspriserne haler ind på omkostningerne; og da vi ser så mange bemærkninger, ikke mindst i hovedstadsaviserne, om ængstelse over stigningen i priserne på landbrugets produkter, synes jeg, der er grund til at gøre opmærksom på, at vi netop har haft en periode, hvor omkostningsstigningerne har været af det omfang, tallene her viser.

[Heick.]

Med hensyn til selve forhøjelsen af udlånsbeløbene er jeg tilfreds med, at man har taget den generelle stilling, at man ikke vil øge de samlede udlånsbeløb fra statskassen, men eventuelt udlånsbeløbene til de enkelte brug, det vil sige, at man i og for sig tager konsekvensen af den tekniske udvikling og bestræber sig på, at de nye landbrug ikke bliver for små. Men også dette bør vi se på i udvalget.

Af de tal, der er blevet angivet, fremgår det, at der har været den her nævnte stigning. Det tilføjes yderligere i lovforslagets bemærkninger, at man må gå ud fra, at stigningen i omkostningerne har været lidt stærkere, end tallene viser, idet den allersidste stigning fra indeværende efterår ikke er medregnet.

Jeg vil gøre opmærksom på, at licitationer fra byggeforetagender i den allersidste tid viser, at der ligesom er bedre overensstemmelse mellem overslag og byggesum, end man har kendt tidligere. Det ser faktisk ud til, at den tilbageholdenhed med offentligt byggeri, som har kendetegnet de sidste måneder, er ved at slå igennem på den måde, at der er en tendens til nedadgående priser for byggeriet. Jeg har fået refereret udtalelser af embedsmænd i boligministeriet, hvorefter man i ministeriet har konstateret en nærmest nedadgående tendens for priserne på boligbyggeriet, om ikke i de allersidste måneder, så i de allersidste uger. Jeg synes, at vi må have dette med ind i billedet ved behandlingen i udvalget af lovforslaget. Een ting er nemlig givet: at hvis vi sætter lånegræsen op for byggeri til disse huse, kommer det til at koste det mere, som vi hæver lånegræsen med. Hvis denne tendens holder, bør vi tage konsekvensen heraf under den videre behandling af lovforslaget, og det tror jeg i og for sig den højtærede minister vil være enig med mig i.

Jeg kan kun gentage, at vi altid vil tage forstående på lovforslag om udstykning. Jeg gør dog opmærksom på, at den stigning i byggeomkostningerne fra år til år, som vi er vidne til, og som har sin rod andetsteds end i den lovgivning, vi her behandler, selvfølgelig foruroliger os, og før eller senere må vi nå til sådanne forhold, at stigningen afløses af i hvert tilfælde en retliniet bevægelse. Vi må også have vor opmærksom-

hed henvendt på, at når vi sætter lånet op, sætter vi den del af lånet op, som ikke forrentes, og det vil altså sige, at vi giver brugere, som er så heldige at få et statshusmandsbrug, en større og større fordel i forhold til de landmænd, som skal etablere sig under frie forhold.

Jeg mener som sagt, at vi bedst kan drøfte disse ting i et udvalg. Jeg giver tilsagn om velvillig behandling af lovforslaget som helhed, men jeg mener ligesom det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, at vi må se alvorligt på, om der overhovedet er grund til efter den allersidste udvikling at sætte lånegræsen op.

Fibiger: Om lovforslaget om tillæg til statshusmandsloven vil jeg sige, at det udvalg, der var nedsat i fjor, var enig om, at bestemmelserne i loven om oprettelse af havebrug m. m. burde indarbejdes i statshusmandsloven, og det er nu sket. Vi får altså nu det hele under een administration og kan måske derved opnå besparelser i administrationen. Det er altid godt, når det går den vej. Hvorvidt der overhovedet bliver brug for at oprette frugtplantager og gartnerier o. lign. i forbindelse med de små husmandsbrug, anser jeg for at være et stort spørgsmål. Der kan måske være tilfælde, hvor der ligger en sådan jordlod i nærheden af en stationsby, men jeg tror, det bliver meget få tilfælde, og forslaget vil derfor meget sjældent finde anvendelse i den tid, vi nu lever i.

Med hensyn til forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. kan man sige, at man har gjort den erfaring, at det koster mere at oprette disse brug, end man hidtil har haft midler til. Derefter kan man spørge, om det hænger sammen med, at der bygges for flot, eller med, at byggeomkostningerne er steget. Hvis det koster f. eks. 50 000 kr. at bygge et statshusmandsbrug, hvor der både er stald, lade og stuehus, og man sammenligner denne sum med, hvad det koster at bygge et hus efter byggestøtte-loven, kan man nok sige, at man får mere for pengene her, end man får ved et almindeligt beboelseshus; man kan ikke sige, at byggeriet af statshusmandsbrug er dyrt, tværtimod. Man kan derimod hævde, at staten kunne lade være med at forhøje lånebeløbet; så måtte vedkommende bru-

[Fibiger.]

ger, der skulle have ejendommen, være i besiddelse af så mange opsparede midler, at han selv kunne supplere statslånet for at få bygget huset, som han ønskede det. Med de lønninger, der er for tiden, er der mange, der godt kunne spare noget mere op og derved klare differencen. De ærede ordførere for socialdemokratiet og venstre sagde, at vi måske kunne drøfte i udvalget ikke at sætte lånet så højt op. Det er klart, at vi skal have en udvalgsbehandling om hele spørgsmålet, hvor vi også kan se på dette.

Spørgsmålet er imidlertid, hvad også det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen berørte, om der med den udvikling, vi er inde i, i det hele taget fremtidig vil blive oprettet så mange statshusmandsbrug. Det spørgsmål er jo sat under debat. Når man ser på, hvad folk i det frie erhverv må betale, når de skal købe en ejendom, og så ser på de betingelser, der her gives dem, der opnår statshusmandsbrug, må man erkende, at vilkårene er meget forskellige. Hvis man skal låne penge, og det skal jo de fleste for at komme i besiddelse af et husmandsbrug, som ikke er et statshusmandsbrug, ligger renten på 7—8 pct. Her udlåner staten til 4—4½ pct., og man indførte i fjor yderligere en konjunkturbestemt rente, således at der i år kun skal betales 2½ pct. Herefter synes jeg nok, forskellen bliver så stor, at der kan være anledning til at tage hele spørgsmålet op i det udvalg, der bliver nedsat, så vi kan se lidt på, hvor stor en investering der fra statens side ydes den unge mand, som kommer i besiddelse af et statshusmandsbrug. Der er også medlemmer indenfor regeringen, som ser lidt skeptisk på hele udviklingen på dette område; jeg tror derfor, det tidspunkt er nået, da hele dette forhold bør tages op til drøftelse.

Vi har tidligere fra konservativ side foreslået nedsat en landbokommission til at behandle forskellige spørgsmål, bl. a. også dette. Jeg ved ikke, hvordan den højtærede landbrugsminister ser på denne tanke nu,

men hele spørgsmålet om statshusmandsbrugene er jo sat til debat, og jeg finder det naturligt, at vi undersøger forholdene meget nøje. Jeg noterer med tilfredshed, at der ikke i lovforslaget foreslås stillet flere midler til rådighed på et tidspunkt, da det er så dyrt at etablere statshusmandsbrug, som det er, men at man nøjes med de samme samlede beløb som hidtil. Hvis byggeomkostningerne sættes i vejret, vil det altså sige, at der bliver færre statshusmandsbrug oprettet, end det har kunnet ske efter de hidtidige bestemmelser.

Jeg vil gerne sige til den højtærede landbrugsminister og til statens jordlovsudvalg, hvoraf jeg selv er medlem, at jeg tror, man skal gå varsomt frem i den kommende tid ved oprettelsen af statshusmandsbrug, og at man ikke skal gøre forkøbsretten gældende i andre tilfælde, end hvor der kan skaffes tillægsjord til indeklemt husmandsbrug. Man bør i hvert fald ikke overfor de almindelige mindre gårde gøre forkøbsretten gældende, således at bygningerne bliver for store til det areal, der bliver tilbage. Det er i virkeligheden en meget stor investering, der finder sted på hvert husmandsbrug, og måske er tiden nu inde til at holde lidt igen.

Jeg skal imidlertid tilsige en velvillig behandling i det udvalg, der bliver nedsat, men vil forbeholde mig, at vi får forskellige oplysninger, som måske nogle af mit partis medlemmer ikke har haft, så at det bliver muligt at få klarhed over, hvor langt vi i virkeligheden er kommet frem med investeringerne i de husmandsbrug, der oprettes, og om det er nationaløkonomisk forsvarligt at fortsætte i det hidtidige tempo.

Aage Fogh: Forslaget til lov om tillæg til statshusmandsloven kan jeg heltud anbefale, som det foreligger, men vil gerne føje til, at udover de ændringer i loven, den højtærede landbrugsminister foreslår, har jeg visse ønsker, som jeg senere skal omtale.

Om lovforslaget om udlån til statshusmandsbrug sagde det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, at når de samlede bevil-

[Aage Fogh.]

linger ikke var foreslået forøget, tog han det som et bevis for, at landbrugsministeren ventede mindre aktivitet på dette område; på denne foranledning vil jeg gerne indledningsvis spørge den højtærede minister, om det ikke er således, som det har været tidligere, at hvis de bevillinger, der er stillet til rådighed, ikke strækker til, vil det være muligt at få en tillægsbevilling. Sådan har det altid været tidligere, og sådan håber jeg også det må blive i fremtiden, at hvis det viser sig at være formålstjenligt at fremme udstykningen udover den grænse, der er fastsat for bevillingerne, er der mulighed for en efterbevilling.

Der er i dag forhåbentlig ingen diskussion om, hvorvidt der skal udstykkes i Danmark, og hvorvidt der skal skaffes boplads for flere husmænd på den danske jord, men der er et problem, som i høj grad er aktuelt, nemlig fremskaffelsen af jord. Det er ingen hemmelighed, at i løbet af de sidste 16 år er der udgået 160 000 ha landbrugsjord, altså 10 000 ha om året. Det er heller ingen hemmelighed, at i de sidste 8 år er der forsvundet 8 000 landbrugsejendomme, og denne tilbagegang både i areal og i antal af ejendomme er udover de nye brug, der oprettes, og den jord, der er opdyrket ude på den danske hede.

Nu ved vi, bl. a. af udtalelser fra direktøren for hedeselskabet, direktør Basse, at opdyrkningen af heden snart er slut. Dalgas' bekendte ord: „Hvad udad tabes, skal indad vindes“ har ikke længere den gyldighed, det havde dengang; der kan ikke præsteres meget mere på det område. Derimod har direktør Basse ved et møde udtalt, at efter hans skøn er der mulighed for at udtørre 72 000 ha af det danske havområde, men betingelsen for, at denne udtørring med rimelighed kan finde sted, er den, at vandstanden ikke er for høj og bunden af en sådan bonitet, at der er udsigt til, at der kan drives lønnende landbrug på det udtørrede areal. Jeg vil gerne overfor den højtærede landbrugsminister rejse det spørgsmål, hvor vidt man er kommet med disse undersøgelser. Direktør Basse angiver, at der omkring øerne skulle være mulighed for at indvinde disse 72 000 ha, foruden hvad der kan indvindes ved Jyllands kyster, men at havarealerne omkring øerne er de bedst egnede, fordi vand-

standen her er den laveste. Jeg synes, at da vi virkelig står i en nødsituation og man må vente, at situationen vil forværres i den kommende tid, ville det være rimeligt, at vi omgående fik gennemført en række bundundersøgelser, der kunne være vejledende for os ved afgørelsen af, hvilket havområde der skal tørlægges først. Derfor vil jeg gerne opfordre den højtærede minister til i det kommende udvalg — hvis det ikke kan ske i dag — at redegøre for, hvor vidt man er nået på dette område, og om man kunne tænke sig at gå videre.

Jeg vil også gerne opfordre den højtærede minister til at drage omsorg for, at der ofres mere på at sikre det land, vi har. Havet omkring Danmark er jo grådigt mange steder, og jeg tror, det i mange tilfælde vil være forsvarligt at ofre noget mere på at sikre kystlinien og værne den danske landbrugsjord mod havets overgreb. Også på det område synes jeg det var naturligt at sætte ind.

Fra gartneriernes side er jeg blevet gjort opmærksom på, at lovforslaget synes at stille gartnerierne ugunstigt i sammenligning med landbrugerne. Jeg har ikke tilstrækkeligt materiale til en bedømmelse, men jeg henstiller til den højtærede minister at iværksætte en undersøgelse af disse problemer, og skulle det da vise sig, at de 49 000 kr., der kan stilles til rådighed til opførelse af et nyt gartneri, ikke står i rimeligt forhold til de 55 000 kr., der står til rådighed for en landbruger, må vi rette ved det. De foregående talere har været inde på, at bevillingerne til landbrugerne måske var for høje. Vi vil også være villige til at undersøge det problem i udvalget, men lighed overfor loven, altså for gartnere og landmænd, mener jeg der skal være. Derfor vil jeg gerne have dette spørgsmål inddraget i de undersøgelser, der må finde sted.

Jeg vil gerne i denne forbindelse fremhæve et par eksempler, der har relation til det, jeg indledningsvis nævnte om en ændring af statshusmandsloven udover det, ministeren foreslår. Vi var så heldige i fjor at få gennemført en ændring, der gik ud på, at når en statshusmand solgte bruget til sine børn eller svigerbørn, altså til sine nærmeste slægtninge, var der mulighed for, at det statslån, der indestod i husmandsbruget, kunne forhøjes, ikke alene til den

[Aage Fogh.]

oprindelige grænse, men til en vis grænse udover ejendomsskylden, og at sælgeren kunne lade tinglyse en sælgerprioritet, ikke blot op til panteværdien, men til en vis grænse udover panteværdien. Desværre var det sådan, at flertallet, venstre, det konservative folkeparti og socialdemokratiet, gik imod det forslag, vi havde stillet om, at denne bestemmelse skulle omfatte alle unge, der var kvalificerede til at købe et statshus. Nej, sagde de, reglen må kun omfatte børn og svigerbørn. Jeg kunne ikke forstå det dengang, jeg forstår det langt mindre nu, og jeg vil gerne til belysning deraf fremdrage et bestemt eksempel, som viser, hvad det kan dreje sig om.

En af mine bekendte i Jylland havde omkring 1941—42 nået den alder, da det var naturligt for ham at søge sit eget landbo-hjem. Han havde uddannelse til det, men han syntes, han havde lovlig få penge, og sikkerheden tvivlede han måske også lidt på der i besættelsestiden. Derfor tog han plads på en herregård som traktorfører, og det har han været i 10 år med det resultat, at han nu har gemt 20 000 kr. hen ved siden af de andre sparepenge, han havde i forvejen. At prisstigningerne så har slugt meget af det, han har tjent, er en anden side af sagen, som jeg skal lade ude af betragtning. Han var derved kommet til at råde over så mange penge, at han havde nået den grænse, hvor der kunne være tvivl om, hvorvidt han kunne være berettiget til at få et statshus. Han købte i stedet for i det frie marked et statshusmandsbrug uden rådighed over andre penge end dem, han selv havde tjent, med det resultat, at så snart han havde købt, var det første, staten foretog sig, at sige lånet op — selvfølgelig ikke jordlånet, fordi der var jordrentevilkår på brugen — men altså byggelånet blev sagt op. Den unge mand måtte skaffe penge andre steder fra, ikke alene til byggelån, men der stod et Marshallån i ejendommen, som var optaget til opførelse af et særligt indrettet hønsehus; lånet var på 3 000 kr., og det blev også sagt op. Jeg synes, det er en helt urimelig behandling og en forskelsbehandling af unge folk, der ikke har andet end det, de selv har tjent og opsparat, selvom det er en forholdsvis stor sum, og den forskelsbehandling kan de ikke være

tjent med. Når de melder sig som købere til et statshus, siger man altså ikke alene statslånet op, men også Marshalllånet.

Dette problem vil jeg også meget gerne have undersøgt i udvalget, for at vi kan se, om der skulle være mulighed for, at den ændring, vi gennemførte i fjor, ikke blot skal omfatte børn og svigerbørn, men eventuelt kan udvides til at omfatte alle unge, der opfylder betingelserne for at få et statshus. Det ville jeg hilse med tilfredshed, og jeg vil hilse det med den yderste tilfredshed, hvis man samtidig kunne ændre ved bestemmelsen om Marshalllånene, så den ikke skal virke som en spærrebom i det danske landbrug.

Jeg skal hertil føje nogle oplysninger, som jeg har fået i de allerseneste dage, ikke vedrørende statshusmandsbrug, men på samme linie, og det er igen et spørgsmål om Marshalllånene. En husmand på en af de sydfynske øer havde i 1951 været så heldig at få et Marshallån på 6 000 kr. Han har en ejendom, der er mellem 50 000 og 60 000 kr. værd i dag; i ejendommen er der en førsteprioritet på 15 000 kr. og altså Marshalllånet på 6 000 kr. Så kom perioden med den dårlige høst og det sene forår, og han kom i likviditetsvanskeligheder, fordi han skyldte 3 000 kr. til sin foderstofhandler, som fordrede sine penge. Så søgte manden et hypotekforeningslån og fik tilstået 3 000 kr. til 6 pct. p. a. til en kurs af 97, men på betingelse af, at Marshalllånet rykkede i prioritetsordenen. Hvad sagde nu staten hertil? Absolut nej, blev der svaret. Derefter står den pågældende altså i den situation, at han, der kun har en gæld på 15 000 kr. som førsteprioritet og 6 000 kr. som Marshallån, altså 21 000 kr. ialt, hvilende på en ejendom, der er mellem 50 000 og 60 000 kr. værd, ikke kan rejse 3 000 kr. til at betale en foderstofregning med og der derfor er fare for, at han kan komme til at forlade sit landbrug, hvis foderstofhandleren gør udlæg. Det er efter min mening ganske urimeligt, at når Marshalllånet ikke kan rykke i nærheden af den grænse, der er sat ved Marshalllåneloven, er man for stivbenet — undskyld, jeg siger det på den måde — for stiv i administrationen. Da der er 15 000 landmænd, der har fået Marshalllån, er det ikke et problem, der er uden betydning, og derfor vil jeg gerne rette den

[Aage Fogh.]

henstilling til den højtærede landbrugsminister, at vi prøver at rette forholdet op, først og fremmest for statshusmændene, fordi det ligger indenfor rammerne af de forslag, vi behandler i dag, og at vi også forsøger at gå et skridt videre, så at vi retter det op for alle de landmænd, der overhovedet har fået Marshallån, så at disse lån ikke skal stå som hindring for en fornuftig finansiering, hvor det er påkrævet.

Fuglsang: Det kan jo ikke siges at være nogen større ændring, der sker ved det her foreslåede tillæg til statshusmandsloven; men det er en både praktisk og fornuftig foranstaltning at indarbejde den hidtidige lov om havebrug og havelodskolonier i statshusmandsloven, og også vi kommunister vil støtte det. Vi har heller ikke noget imod princippet i lovgivningen. Ved at gå over til havebrug eller frugtavl vil en del af de småbrugere, der ellers har for lidt jord til at sikre en familie beskæftigelse og underhold, i hvert fald kunne få nok af det første, og det er altid noget i en tid, da der er så sparsomt med arbejde, som tilfældet er ude i landkommunerne.

Hvad angår udbyttet, er det sikkert så som så, alt efter hvordan afsætningsforhold og priser ligger. Jeg nævner det — uden at underkende betydningen af vind og vejr — fordi det på dette område afhænger så meget af, hvad regeringen vil, om den f. eks. fortsat vil bevare det jerntæppe, som er lagt gennem et af vore gode frugtafsætningsområder, nemlig Den tyske demokratiske Republik, og om den mener, at Danmark og dansk landbrug fortsat har råd til at spille med i det latterlige spil ikke at ville anerkende stater, der ligger lige udenfor vor dør.

Noget andet er, at statshusmandsloven, som ministeren også ganske rigtigt har sagt, i visse tilfælde kan løse indeklemte landmænds problemer; men den løser ikke spørgsmålet for alle de 40 000 indeklemte husmænd, vi har. Vi kender ganske vist nok snakken om, at hele fejlen for disses vedkommende er, at de mere eller mindre driver deres små ejendomme som tro kopier af de store landbrug, og at de i stedet for at klage sig må prøve på at finde over til andre drifts-

former, f. eks. sådanne, som denne lovgivning anviser og også giver lån til. Taget som helhed betragter jeg imidlertid ikke den slags gode råd som andet og mere end forsøg på at snakke sig fra samfundets og de ansvarliges klare pligt til at skaffe disse indeklemte husmænd jord og gøre det på bekostning af de store brug, som i sin tid med vilje i egen egoistisk interesse skabte disse brug for små.

Det samme gælder et andet område, som jeg vil drage frem nu, da statshusmandsloven er til behandling, og som forøvrigt også det ærede medlem hr. Aage Fogh. var inde på.

Det, som jeg vil omtale, er spørgsmålet om landvinding og grundforbedring. Jeg mener nemlig fortsat i modsætning til det ærede medlem hr. Fibiger, at tiden stadig er inde til at oprette nye brug, og jeg vil tro, der er mange, der mener ligesom jeg. Lad mig sige straks for at undgå misforståelser, at vi kommunister ikke er modstandere af landvindingsarbejder. Vi erkender deres betydning både for at skaffe ny jord til erstatning for de arealer, der forsvinder, og for beskæftigelsen. Men man må også tage skyldigt hensyn til andre interesser, såvel fiskernes som samfundets som helhed, og derfor vil også vi være interesserede i en sådan redegørelse, som det ærede medlem hr. Aage Fogh. efterlyste. Man kan tale om landvinding — og der tales meget om det i vore dage — men landvinding overflødiggør ikke kravet om en bedre jordfordeling, hvorved de store godser, som ligger på de store jorder, må aflevere deres part; landvindingen, hvor nødvendig og rigtig den end kan være, må ikke blive en lynafleder, hverken for disse krav eller for at skjule harmen over de store militære beslaglæggelser af landbrugsjord.

Det, jeg gerne vil fremhæve, er, at samfundet bør i højere grad, end det hidtil ofte har været tilfældet, vedkende sig sit ansvar overfor de mennesker og deres arbejdsbetingelser, som bliver anbragt ude på disse arealer, og jeg vil nævne et enkelt eksempel. Jeg ved, at andre eventuelt kender lignende eksempler, som giver et indtryk af de besværligheder, disse nybyggerhusmænd meget ofte bliver udsat for. Det eksempel, jeg vil nævne, er Birkelse Søenge, som ligger nord for Limfjorden, noget vest for Aalborg.

[Fuglsang.]

Jeg ved, den højtærede minister kender spørgsmålet, fordi også han har haft besøg af repræsentanter for de 34 husmænd, som bor deroppe. Og lad mig straks, for at undgå misforståelser, tilføje, at husmændene kun har godt at fortælle om den modtagelse, de har fået hos ministeren — i modsætning til den modtagelse, de har været udsat for at få andre steder, bl. a. hos jordlovsudvalgets formand.

Altså, Birkelse Søenge er et sådant stykke landvindingsarbejde. Der blev i sin tid oprettet 34 nye brug; 34 familier, for en stor del mennesker fra de nordjyske arbejdsløshedsøer, lagde deres penge, deres fremtid og deres arbejdskraft i disse nye hjem, glade for at komme ud af arbejdsløshedens forbandelse og for, som de troede, at finde en vis tryghed i tilværelsen; men de fandt ikke en sådan tryghed. I dag står mange af dem med fuldstændig ribbede hjem. Pantefogeden har taget sit; andet har de måttet realisere for at klare dagen og vejen. En af dem ville overhovedet ikke have været i stand til at tilså sin jord, hvis ikke hans fæller — med den hjælpsomhed, som nu engang kendetegner småfolk — havde stillet sig til rådighed med såsæd, arbejdskraft o. lign.

Så er spørgsmålet: Hvorfor er det kommet dertil? Hvorfor slog deres høst år efter år — på nær det første par år — fuldkommen fejl? Var det deres egen skyld? Havde de svigtet, mistet gnisten, forsømt deres arbejde? Nej, ingen af dem, der har set denne koloni, har andet end godt at sige om det arbejde, de udfører. Det, som slog dem ud, var kræfter, de ikke selv var herre over. For det første kan nævnes, at den oprindelige pumpestation, der begyndte med at afvande 500 ha, senere fik dette areal forøget til 2200 ha. Man nævner endvidere deroppe den måde, dræningen er gennemført på. Sagen er, at jorden i sig selv ikke er dårlig — i hvert tilfælde kan den blive god — men det er gammel havbund, og et stykke nede i jordbunden ligger der et lag vand-skyende slik, som i tørre tider hindrer grundvandet i at stige op, medens det til andre tider, når det er fugtigt, hindrer overfladevandet i at synke ned. På visse forsøgsarealer har hedeselskabet foretaget dyb-

pløjning, gennembrudt dette sliklag, og der- ved opnået ganske gode og ganske konstante høstudbytter; men en sådan dybpløjning er ikke mulig i øjeblikket, fordi drænrørene, stik imod al sædvane og fornuft, ligger i kun 35 cm's dybde.

Hvem der end er skyld i disse fejl, så er det i hvert tilfælde ikke husmændene, og derfor mener jeg, at det ikke kan være rigtigt, at det er husmændene, der bliver synde- bukke for andres kompetencestridigheder, eller hvad der nu ellers kan være i vejen. Det må være sådan — her og i andre tilfælde — at de husmænd, der overtager den slags arealer, også må kunne have en vis tillid til, at staten og jordlovsudvalget, før de skrider til udstykning, har sikret sig, at jorden er i forsvarlig stand. De må have lov til at regne med, at hvis et eller andet slår fejl, er myndighederne rede til at vedstå deres ansvar og rette det, der måtte være galt — i stedet for at optræde på en så lidet værdig måde, som jordlovsudvalgets formand synes at have gjort her.

Det var Birkelse Søenge; her kan myndighederne endnu nå at redde ansigtet, og jeg håber, de gør det. Når bl. a. den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Fibiger, advarer mod at gå for hastigt frem med udstykning, bl. a. på grund af de høje jordpriser, vil jeg benytte lejligheden til endnu en gang at omtale noget, som jeg nævnte allerede i fjor, nemlig det, som er sket ved Sinding Vejle oppe i Thy, og som giver et klart eksempel på, hvorfor jordpriser i visse tilfælde stiger til det ganske uanstændige. Denne ejendom blev i 1948 solgt af finansministeriet til et konsortium for 188 000 kr. Efter at konsortiet havde solgt jord fra for 21 000 kr. og havde fået 167 000 kr. i grundforbedringstilskud, solgte det den tilbage til jordlovsudvalget i 1953 for 430 000 kr. — hvorefter forøvrigt Limfjorden i 1954 gennembrød digerne. Når man ser den række uanstændige transaktioner, som forøvrigt også revisionen har gjort opmærksom på, har man en forklaring på, hvorfor jord må blive dyr.

Der er ikke noget at sige til, at folk rundt omkring bliver en antydning skeptiske, både på den ene og den anden måde; men der er ingen tvivl om, at noget sådant som det, jeg har omtalt, vanskeligere ville

[Fuglsang.]

kunne ske, hvis vi havde haft jordlove, som virkelig havde været i stand til at skaffe jord frem. Nu tror jeg gerne, at også de gældende jordlove ville være i stand til at give mere, end de gør, hvis de blev administreret efter deres ånd og idé. Selvom man hylder demokratiet tit og ofte, bør vel, alt taget i betragtning, den personlige frihed ikke gå videre, end at der er en vis pligt til at administrere lovene efter deres ånd og mening — og det vil sige, at de, som har ansvaret for administrationen af jordlovene, folk indenfor jordlovsudvalget, også må have en pligt til at sørge for, at jordlovene udnyttes i så stort et omfang som overhovedet muligt. Men det er også rigtigt, at erfaringerne fra de år, der er gået, siden vi fik den nugældende statshusmandslov og det dermed sammenhængende kompleks af landbrugslove, er tilstrækkelige til at vise, at de gældende love ikke vil kunne skaffe den jord, der behøves. Derfor må tiden være inde til, at vi — i stedet for disse årlige smårettelser — virkelig begynder at udarbejde en ny og bedre lov, idet man tager hensyn til de linier, som husmandsbevægelsen har anvist, først i sit program af 1945 og senere i landsmødeudtalelsen fra Odense i 1953, og jeg ser ingen grund til, at man ikke ret omgående går i gang. Der er behov for disse ændringer, og jeg kan ikke se andet, end at der også skulle være parlamentariske forudsætninger for at gennemføre dem.

Jeg ser, at man i visse regeringsblade — artiklerne er underskrevet „Husmanden“ — klart har stillet spørgsmålet om ekspropriation til debat, og mon ikke også de radikale, som godt kan lide at prøve, før de virkelig gør noget, er nået til at indse, at de nugældende love ikke opfylder det, man har ret til at vente af dem. Har de radikale fortsat ret til, føler de, at de har råd til i denne situation at ofre husmandsbevægelsens krav i det almindelige taktiske spil?

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde i går, at her i landet er det sædvanen, at der går 35 år, inden en idé er moden til gennemførelse. Det er i år 36 år siden, den radikale landbrugsminister Kristjan Pedersen — det var i 1919 — stillede et forslag om ekspropriation. Jeg tror, der er mange, også i de kredse, der ser op til de radikale, som

i dag mener, tiden er inde til at gennemføre et sådant forslag.

Oluf Pedersen: Inden jeg tager stilling til enkelthederne i forslaget til lov om udlån til statshusmandsbrug, vil jeg gerne fremsætte nogle principielle betragtninger om statsfinansiering, et begreb, der jo er nøje knyttet til det foreliggende lovforslag. Det vil også give en forklaring på, hvorfor det er nødvendigt at give så stor en støtte til udstykning, som der er tale om i lovforslaget.

Når vi her i Danmark har en rente, der er næsten dobbelt så høj som i andre lande, kan man vel ikke på forhånd gå ud fra, at det er, fordi vi er dårligere regeret end de andre lande i almindelighed; men der må være et eller andet særligt forhold, som gør, at det er blevet så slemt. Jeg mener, det skyldes den overdrevede statsfinansiering. Jeg har været inde på problemet før i forbindelse med Marshallånet.

Et land som Norge har gennem kreditforeninger, banker og sparekasser et udlån, som er nogenlunde det samme pr. indbygger som her i landet, nemlig omkring 5 000 kr.s udlån pr. indbygger; det kunne man i Norge i 1952 klare med en forrentning på 100 kr. pr. indbygger, eller 2 pct. i gennemsnit, medens vi her i Danmark måtte give over det dobbelte, nemlig 230 kr. pr. indbygger, eller 4½ pct. Jeg tror, at dette forhold hænger meget nøje sammen med vor såkaldte billige statsfinansiering. Men det mærkelige er jo, at vore billige statslån ikke engang er så billige som de lån, man i Norge yder til byggeriet. Her i landet er det nemlig ikke nok, at man får billige statslån, hvor staten betaler renteforskellen, men, dertil kommer jo alle de lån, man skal have udenom staten, og som man skal betale den høje rente af — det gælder for ikke så ringe en del af de samlede lån til boligbyggeriet.

Hvis min betragtning er rigtig — og det tror jeg den er — vil det med andre ord sige, at resultatet af den støtte, vi har ydet til statsfinansiering af boligbyggeriet, har været, at vi har fået et meget dyrere boligbyggeri og en meget højere rente, end vi ellers ville have. Og hvis det er rigtigt, må jeg nok sige, at så var det på tide, vi stoppede for de billige statslån. Denne ordning betyder nemlig i virkeligheden, at den passive kapital får flere penge, at høj-

[Oluf Pedersen.]

finansien tjener derpå, og så synes jeg, vi skulle overlade til vort lille kapitalistiske kommunistparti at stille krav om flere penge til statsboligbyggeri.

Vi andre er vel allesammen klar over — ellers er det ikke for tidligt, vi bliver det — at statsfinansiering ikke bevirker, at der bliver en eneste øre mere at få som lån, idet den private kredit må indskrænkes i tilsvarende omfang, som man øger statskreditte — forudsat at man da vil holde orden i statens pengevæsen. Det eneste, vi har fået ud af statsfinansiering, er dette, at vi har fået dyrere penge. Ikke alene har vi ved statsfinansiering fået dyrere penge, men vort prisindeks for byggeriet er siden 1935 steget med 30 pct. udover, hvad stigningen i detailpristallet betinger. Det vil i virkeligheden sige, at et husmandsbrug, som efter det foreliggende lovforslag skal koste 55 000 kr., skulle kunne bygges for 42 000 kr., hvis ikke man havde en særlig fordyrelse af byggeriet. Med andre ord, statsfinansieringen har bevirket, at et husmandsbrug bliver ca. 13 000 kr. dyrere at bygge.

Her griber også et andet forhold ind, nemlig de krav, der stilles, besværlighederne med papirer o. s. v. Man ser, at de statslån, for hvis tildeling kravene ikke er så komplicerede, er forholdsvis mere efterspurgt.

Hertil kommer så yderligere, at hvis statsfinansieringen skal ske til lav rente ved hjælp af statsobligationer — sådan som den forrige regering sværmede for det — betyder det, at staten indgår på forpligtelser og til gengæld får et aktiv, der kun er ca. en trediedel værd. Så har staten jo, som forholdene ligger, ikke anden udvej end den, som den højtærede finansminister har fulgt, nemlig at udskrive mange flere skatter, end man ellers skulle bruge; man må skaffe et overskud svarende til den mindreværdi, som statens tilgodehavender har i forhold til dens forpligtelser. Jeg mener, at hvis man ikke havde statsfinansiering, så kunne man uden at ødelægge landets pengevæsen alene af den grund nedsætte skatterne her i landet med omkring 500 mill. kr.; vi kunne bl. a. have undgået den lede tøjskat.

Retsforbundet har aldrig haft sympati for statsfinansiering. Men jeg må sige, at de resultater, jeg har set af statsfinansiering i de senere år, har vist, at den er meget mere

skadelig, end selv vi havde befrygtet. Vi har som følge af den fået ikke blot højere renter, dyrere byggeri og ekstra skatter, men bagefter som følge af dette højere pristal og større omkostninger. Det har øget de besværligheder, som vi skal slås med, og jeg mener, at vi må hurtigst muligt se at komme ud af det, men at vi naturligvis ved afviklingen må handle med fornuft.

Lad os så derefter se på det foreliggende lovforslag. Se, vi mener, at lovgivningsmagten har pligt til at sikre borgerne adgang til fædrelandets jord til dyrkning og byggeri eller anden udnyttelse, uden at der derfor skal præsteres en kontant købesum udover erlæggelsen af den årlige jordrente. Dette problem vil blive løst, når vi nu får indført fuld grundskyld, og man bør naturligvis ved gennemførelsen tage hensyn til, at de, der har erhvervet jord og har måttet betale den, har været tvunget til at købe den og indgå forpligtelser overfor sælgeren og andre kreditgivere, således at de i virkeligheden har forpligtet sig til at svare jordrente til andre, medens den burde være betalt til samfundet.

Vi ved endvidere, at grundskylden efter en periodes vurdering kommer til at svinge med pengenes værdi, men desuden bygger det forslag, vi behandler her, på, at der for husmandsbrugenes vedkommende skal svares en konjunkturbestemt rente efter landbrugets forrentningsprocent. Det vil sige, at grundskylden skifter, eftersom jordværdien går op eller ned — dette fastsættes ved vurderingerne — og at man indenfor vurderingsperioderne gennem den konjunkturbestemte rente får en svingning, som svarer til svingningerne i landbrugets forrentningsprocent.

Det ligger stort set sådan, efter hvad vi kan se, at det, man kommer til at betale, praktisk talt bliver det samme, enten man har konjunkturbestemt rente, eller man ikke har det, sådan som det regnes ud, men man får altså større svingninger efter konjunkturerne, og det mener jeg er en fordel. Det kunne jo, når fuld grundskyld gennemføres, indrettes sådan, at man for landbrugets vedkommende kom til at svare grundskyld, som var konjunkturbestemt. Det, landbruget kom til at svare, ville forsåvidt blive uændret af den grund, men i højere grad svinge med landets konjunkturer.

[Oluf Pedersen.]

Jeg vil i denne forbindelse tilføje, at der foreligger oplysninger, som bekræfter, at hvis man har indrettet et samfund på grundskyld — og det gør man jo nu for disse brugs vedkommende — har man lettet finansieringen af selveje indenfor landbruget, hvad der er af meget stor betydning.

Vi må derfor tilslutte os, at der gives jordkøbslån, så længe det er nødvendigt — det drejer sig om en snes tusind kroner pr. ejendom — men vi må selvfølgelig, når det gælder jord, have gennemført fælles eje af jorden med betaling af det, som det er naturligt man betaler for selveje. Det fremgår jo af lovforslaget, at den jord, som er i statens eje, bliver solgt. Jeg vil gerne fremhæve dette. Der står udtrykkeligt, at den bliver afhændet af staten, solgt til husmændene, imod, at de forpligter sig til at svare jordrente, hvorefter de er selvejere mod at svare til denne prioritet, som altså svinger med konjunkturerne.

Det må derimod siges at være noget anderledes med finansieringen af byggeriet. Efter lovforslaget kan der ydes op til 62 000 kr. som byggelån, hvoraf kun ca. to femtedele skal forrentes. Jeg vil gøre den bemærkning, at der er her tale om større lån, end der ydes til boligbyggeriet, men iøvrigt svarer betingelserne så nogenlunde til den ordning, der gælder for dette. Der er ikke væsentlig forskel udover, at der er tale om større lån, og det står jo i forbindelse med, at det for byernes vedkommende kun drejer sig om lån til boliger, medens det her også drejer sig om investering i erhverv. Samfundsmæssigt ligger det således, at for byernes vedkommende kan man af hensyn til beskæftigelsen og mulighederne for befolkningen heller ikke nøjes alene med boliger, der skal man også etableres og have erhverv, og hvis hjælpen til boligbyggeriet i byerne og til erhvervene bliver lagt sammen, er der tale om større beløb end det, man ved en lov som denne giver pr. mand, pr. familie.

Nu gælder det dog for byernes vedkommende, at her har man normalt ikke statsfinansiering, men til gengæld er det ordnet sådan, at en stor del af industrien, hele den beskyttede industri, oppebærer store varefordyrende tilskud fra den arbejdende befolkning og her i første linie fra det danske

landbrug, og jeg mener fortrinsvis fra husmandsbruget. Det er et forhold, som man må tage i betragtning. Landbruget som helhed har jo ingen beskyttelse, sådan som visse dele af industrien har det, men derimod det modsatte. Det er derfor, det er billigere at leve her end i andre lande. Jeg så fornylig, at et socialdemokratisk blad havde opgjort, at det i Sverige — det var en undersøgelse, der er et par år gammel — var 35 pct. dyrere at leve end her i landet. Det står i forbindelse med, at vi har for billige landbrugsprodukter, og det står også i forbindelse med, at vi har en forholdsvis lav toldbeskyttelse; det er naturligt, at det kommer befolkningen til gode, men det er urimeligt, at man skal svare denne særavgift til industrien.

Jeg finder anledning til at gøre opmærksom på — for der er mange, der forarges over den støtte, der gives til husmandsbrug, og som jeg også mener man kunne undvære, hvis man havde indrettet samfundet ordentligt i stedet for at måtte bøde på de fejl, der er begået — at den byrde, som hviler på landbruget, fordi det må betale for andres beskyttelse, i hovedsagen kan regnes ud på grundlag af det samfundsmæssige udbytte, og det kan og må opgøres sådan; det samfundsmæssige udbytte for de store brug er kun 1 000 kr. pr. ha, medens det for små brug er 1 700 kr. pr. ha, så husmandsbruget kommer til at betale langt, langt mere af denne beskyttelse end det store brug, der altså bliver begunstiget på husmandsbrugets bekostning. Det er dette forhold, som gør, at man må hjælpe de små brug. I det øjeblik, det er blevet ordnet således, at man kan få jord uden købesum, i det øjeblik, man får de rigtige byggepriser frem og undgår en særlig toldbeskyttelse, for ikke at tale om den beskyttelse, der sker ved at opretholde importreguleringen, vil husmandsbruget have bedre vilkår, endda langt bedre vilkår, end i dag, selvom husmændene selv skal betale alt, hvad det koster at bygge. Her er i virkeligheden kun tale om at hjælpe husmandsbrugene ved at erstatte dem noget af det tab, de lider, men på den anden side er det klart, at vi bør se at komme ud af dette og få forholdene ændret.

Jeg kunne tænke mig, at man gjorde det på den måde, at man straks gik til fuld-

[Oluf Pedersen.]

liberalisering, det ville sænke leveomkostningerne; endvidere at man gennemførte besparelser, store nedsættelser i de offentlige udgifter — det kunne bl. a. ske med hensyn til militærudgifterne — og endelig mener jeg, man kunne standse selve statsfinansieringen, hvorved man fritages for de store udgifter, statsfinansieringen medfører. Derved ville der blive mange penge til skattenedsættelser; ikke alene kunne de værste forbrugs-skatte fjernes, men også toldskatterne, og oven i købet ville der blive et beløb til rådighed til afskaffelse af pristalsfamiliens personlige skat. Hvis man gjorde dette, ville et beløb, der svarer til 40 points, glide ud af pristallet. En nedgang heri ville åbne muligheder for erhvervslivet af en helt anden karakter end det, man opnår ved statsfinansiering, som jo har den modsatte virkning på erhvervslivet, og som skader i stedet for at gavne, til trods for de mange penge det koster os.

Vi må se at komme ud af den brand-skatning, som finder sted i dag. Retsforbundet vender sig imod statsfinansiering og imod denne brandskatning; vi vil have grundskyld, og så længe vi ikke har den, men tværtimod plyndrer de små brug ved told og forbrugsbeskatning, som de gamle partier, ikke mindst det konservative folkeparti, burde skamme sig over, må vi affinde os med, at det er nødvendigt at yde hjælp til oprettelse af de små brug, hvis vilkår for at starte selv er helt umuliggjort under den bestående uret. Vi er fra vor side rede til at tage alle de problemer op, som knytter sig til statsfinansiering, så at man kan nå til en retfærdig løsning af spørgsmålet.

Axel Sørensen: Når jeg har ønsket at fremføre nogle enkelte bemærkninger i forbindelse med de to lovforslag, der omfatter udstykningssagen, skyldes det den enormt stærke tilbagegang, der er i antallet af landbrugsejendomme. Hvor der før krigen var 208 000 ejendomme, er der i dag kun 197 000, samtidig med at der sker en stærk

befolkningstilvækst; denne kontrast bringer udstykningssagen frem til alvorlig eftertanke. Har den så relativt gode kår, som det var ønskeligt, og som den udfra samfundsmæssige hensyn burde have?

Jeg er klar over, at der ved nedgangen i antallet af husmandsbrug er tale om både lovlige og ulovlige nedlæggelser, og det vil være ganske interessant at høre, om afgørelsen af sager vedrørende ulovligt nedlagte brug foregår med ønskelig fart, eller om man ikke tager tilstrækkeligt hensyn til de mange sager, der fremdeles verserer.

Nogle af de ærede ordførere har fremført deres argumenter imod udstykningen og imod omkostningerne ved byggeriet af nye brug, og man konkluderer derhen, at disse omkostninger er for store, og at udstykningen her i landet kun burde ske ved tildeling af suppleringsjord til små brug.

Det nævnes også, at antallet af ansøgninger om jord er gået tilbage, og at praktisk taget alle ansøgninger er blevet imødekommet i flere amter. Jeg tvivler om rigtigheden heraf. Jeg vil gerne se forholdene oplyst for samtlige amters vedkommende. På min egn er der et par konkrete tilfælde, som jeg kender. Det drejer sig om et par unge mennesker, der straks efter krigens ophør indsendte andragende om oprettelse af et husmandsbrug. De to unge mennesker havde sammensparet mellem 20 000 og 30 000 kr. ved egen hjælp, indtjent som løn hos fremmede. De har endnu intet bud fået om, at der er jord til dem. Derfor tvivler jeg stærkt om, at man er nået derhen, at samtlige ansøgere behov kan blive dækket, for det kan da ikke være tilfældet, at unge mennesker, der har sammensparet et sådant beløb af deres løn, ikke kan komme i betragtning. Hvis det er tilfældet, ville det da være en fejltagtig lovgivning, vi har på det område.

I et af lovforslagene stilles det i udsigt, at man kan opnå tilskud til dækning af udgifter til anlæg og drift af frugtplantager med et areal på $\frac{1}{2}$ —5 ha. Jeg vil gerne spørge: Har man ikke bragt i erfaring inden-

[Azel Sørensen.]

for regeringskredse, indenfor finansministeriet, at mange af de frugtavlere, som man i sin tid ydede de store lån til, er kommet i vanskeligheder, fordi erhvervet er kommet i vanskeligheder? Det er nogle af de mennesker, som man vil have skal have lån fra statens side. De har haft vanskelige økonomiske kår på grund af, at forbruget her i Danmark er gået stærkt over på importerede frugter, og fordi dansk frugt er afhængig af eksport. Jeg vil gerne henlede den højtærede handelsministers opmærksomhed herpå.

Til slut nogle få ord om administrationen. Jeg synes, at udnyttelsen af forkøbsretten en gang imellem går i stå, når sagerne skal afgøres af statens jordlovsudvalg. Er det, fordi et enkelt medlem eller et flertal indenfor statens jordlovsudvalg indstiller, at man ikke skal udnytte forkøbsretten, fordi man måske i enkelte tilfælde ikke kan udstykke og realisere et areal, uden at det koster staten et mindre beløb? Såvidt jeg ved, har man ikke lovgivet herom. Jeg har tidligere berørt, at man kunne udnævne et medlem til statens jordlovsudvalg i hvert amt af hensyn til sagernes ekspedition, af hensyn til forbindelsen med husmandsbrugskommissionerne og de enkelte landbrug, der ønsker at afhænde jord. Jeg mener stadigvæk, at det er økonomisk forsvarligt, og jeg vil henstille til det udvalg, der bliver nedsat, og til den højtærede landbrugsminister, at man overvejer også dette spørgsmål endnu en gang.

Landbrugsministeren (Smørum): Det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen fremsatte nogle bemærkninger om spørgsmålet byggelånenes forhøjelse. Det fremgik, at han ikke mente, at byggeomkostningerne var steget så stærkt, at det helt ud kunne begrunde den forhøjelse, der er sket for de forskellige kategorier af byggelån.

Jeg er ikke uenig i den betragtning, men det er min bestemte opfattelse — og jeg forstod også, at det er det ærede medlem hr. Fibigers opfattelse — at disse byggelån i visse egne af landet ikke har kunnet strække til. Det har endda i mange tilfælde været sådan, at nybegynderne måtte bruge en del af deres sammensparede kapital for at få tilstrækkelige midler til opførelsen.

Dette spørgsmål blev også drøftet i fjor. Da var forholdet det samme, og det har det været gennem flere år. I hvert tilfælde i visse egne af landet har det været meget vanskeligt at få bygget for de lån, der var til rådighed. Det var vist også en almindelig opfattelse indenfor statens jordlovsudvalg, at de maksimumslån, som loven forudsætter med hensyn til jordkøb, i mange tilfælde heller ikke kunne slå til. Det er den saglige begrundelse, statens jordlovsudvalg har haft for at fremkomme med forslag om forhøjelse af byggelån og jordkøbslån. Jeg forstår, at jordlovsudvalgets beslutning var helt enstemmig, og jeg har derfor naturligvis rettet mig efter den, idet jeg går ud fra, at når det udvalg, som sidder og arbejder med disse sager dag efter dag og kender forholdene på alle områder, kommer til mig med et enstemmigt forslag, er det også sagligt begrundet.

Forskellige ordførere har gjort bemærkninger med hensyn til bestemmelserne om, at små husmandsbrug i visse tilfælde kan omdannes til havebrug, gartnerier, frugtplantager. Det er vist gode, saglige og fornuftige bestemmelser. Jeg ved i hvert fald, at det i mange tilfælde har været meget vanskeligt at få udvidet et brug, så at det kunne danne eksistensgrundlag for en familie, idet man ikke kunne få tillægsjord. Så har man i stedet omlagt driften til mere arbejdskrævende afgrøder. Jeg tror, det er fornuftigt og rigtigt, at man fremdeles har denne mulighed for at hjælpe familierne på de helt små husmandsbrug til eksistensmuligheder.

Endelig er der fra forskellige af ordførernes side anført betragtninger over, hvorvidt man skal køre videre med at give statstilskud til oprettelse af frugtplantager. Jeg skal derfor gøre nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. Heick og andre af de ærede ordførere, som har været inde på dette spørgsmål.

Jeg er ikke uvidende om, at det i øjeblikket er sådan, at der ryddes frugtplantager forskellige steder. Jeg tror, det hænger sammen med, at frugtavlens i fjor havde et meget dårligt år; det er ikke for stærkt at sige, at dette år var en katastrofe for frugtavlernes. Der var frugt nok, men priserne var så lave, at det ikke kunne betale sig at arbejde med den, og det medførte, at man mange steder ikke passede sine træer med

[Landbrugsministeren.]

sprøjtning, og gør man ikke det, varer det ikke ret længe, før det ikke kan betale sig at beholde træerne; så må man rydde dem og udnytte jorden på anden måde.

I år er der ikke for megen frugt. Man kan vist ikke i de frugtplantager, hvor der er nok af frugt, komme uden om, at det i år er en rigtig god forretning, og når man ser de priser, der betales for frugten rundt omkring i vore forretninger, synes jeg ikke, tidspunktet er inde til at animere til at nedlægge frugtplantager. De priser, folk betaler for frugt i øjeblikket, er i hvert fald kæmpehøje, så jeg tror, det er fornuftigt, at vi har bestemmelser i vor jordlovgivning, hvorefter mennesker, som har lyst og anlæg for at passe en frugtplantage, men ikke tilstrækkelige midler til selv at foretage beplantningen, er i stand til at få et lån dertil.

I gartnerier har man den mest effektive udnyttelse af jorden. De har den største produktion pr. arealenhed, den største beskæftigelse, og man bør derfor også give de små landbrugere mulighed for en omlægning til gartneridrift, når det drejer sig om mennesker, der har de anlæg, der skal til for at få noget ud af dette.

Også om denne bestemmelse gælder det, at jeg har fået en ganske enstemmig indstilling fra jordlovsudvalget. Der har været fremført betragtninger om, at gartnerier blev forfordelt med hensyn til byggelån og jordkøbslån; det ved jeg ikke om man kan sige. Bestemmelserne har været drøftet i det administrationsudvalg, der har med sagen at gøre; men det er naturligvis et spørgsmål, vi kan tale om i udvalget.

Man hæfter sig endvidere ved den lave rente, husmændene betaler, særlig når de betaler konjunkturbestemt rente, og fremhæver, at de skal kun betale — jeg ved ikke, om det er $2\frac{1}{4}$ pct. eller $2\frac{1}{2}$ pct., da jeg ikke er klar over, om det er endeligt udregnet endnu. Men skal de kun betale $2\frac{1}{4}$ pct. i år, er det på grund af den dårlige høst i fjor, og det er jo netop meningen med konjunkturbestemt rente, at når forholdene er dårlige for landbruget og de mennesker, der arbejder på brugene, ikke får ret meget ud af det, så skal de, som har lånt dem pengene, altså staten, heller ikke have ret meget ud af det. Til gengæld er det sådan, at husmændene på grund af den bedre høst i år

og på grund af de nugældende højere priser på landbrugsprodukter til næste år kommer til at betale noget mere, men så har de også råd til det, og det er netop meningen med systemet. Jeg synes, det ville være udmærket, om man havde det samme system i forholdet til andre låneinstitutioner, således at de, som låner pengene ud til bedriften, og de, der udfører arbejdet i bedriften, i højere grad kunne komme til at dele vilkårene.

Det ærede medlem hr. Fibiger fremsatte først nogle bemærkninger om, at vi måtte gå meget forsigtigt frem med hensyn til oprettelse af nye brug. Når der kun er tale om, at vi — efter de beløb, der her foreslås stillet til rådighed — kan oprette ca. 180 nye brug, synes jeg egentlig ikke, man kan sige, at udstykningen foregår med stormskridt herhjemme i Danmark. Jeg kan slet ikke følge det ærede medlem i, at jordlovsudvalget skulle indskrænke sin virksomhed til at købe gårde på steder, hvor man kunne anvende jorden som tillægsgjord; det er jo helt imod lovens ånd og mening.

Det ærede medlem anførte også nogle betragtninger om, at jordlovsudvalget måtte gå forsigtigt frem med hensyn til anvendelsen af bestemmelserne om statens forkøbsret. Det ærede medlem kender vel mere til enkeltheder i dette spørgsmål end jeg, for han er jo medlem af statens jordlovsudvalg og har som følge deraf lejlighed til at skaffe sig kendskab til, hvordan denne bestemmelse administreres. Der kan ikke i denne forbindelse rettes bebrejdelser mod noget enkelt parti. Socialdemokratiet har i hvert fald ikke flertal i statens jordlovsudvalg og kan ikke diktere en hårdhændet fremgangsmåde på dette område. Man er vist der nået til enighed om en forretningsgang, som alle partier må have ansvaret for, og jeg har ikke indtryk af, at man går hårdhændet frem.

Jeg tror, at man i de allerfleste tilfælde søger at forhandle sig tilrette, og at man i alt fald ikke gør indstilling om forkøbsret, når der ikke er en god, saglig begrundelse for det. Jeg har haft lejlighed til at modtage nogle klager over statens jordlovsudvalg om dette spørgsmål; men i reglen er det sådan, at jeg fra statens jordlovsudvalg får en indstilling om, at man efter påny at have foretaget en undersøgelse må erklære, at

[Landbrugsministeren.]

jorden kan frastykkes denne ejendom, uden at det betyder nogen væsentlig ulempe for restejendommen. Når et sagkyndigt udvalg kommer med en sådan indstilling til landbrugsministeren, kan man i hvert fald ikke bebrejde mig, at jeg føler mig forpligtet til at følge indstillingen fra jordlovsudvalget.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh var inde på muligheden af, at de penge, der er stillet forslag om, ikke slår til ved oprettelsen af nye husmandsbrug, og det ærede medlem spurgte, om jeg i så fald ville anvende den samme fremgangsmåde, som har været anvendt gennem flere år, nemlig at ministeren søger at fremme en eventuel indstilling fra jordlovsudvalget om en tillægsbevilling. Det vil jeg naturligvis, og hvis jeg får en sådan indstilling fra statens jordlovsudvalg, hvor jo de fire store partier har en forholdsmæssig repræsentation, går jeg også ud fra, at der her i tinget vil være flertal for at søge flere penge tilvejebragt til dette formål.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh fremsatte videre nogle betragtninger om, at det er vanskeligt fortsat at fremskaffe jord til oprettelse af nye brug, og at det hænger sammen med, at landbrugsarealet år for år formindskes. De tal, det ærede medlem nævnte, har været offentligt fremme og er, såvidt jeg ved, fuldstændig rigtige. Det er derfor, som det ærede medlem sagde, nødvendigt, at man prøver at skaffe erstatning for den landbrugsjord, som overgår til andre formål.

Noget af det første, jeg foretog mig som landbrugsminister, var da også at søge en bevilling på 25 mill. kr. til landvindingsarbejder, dels til indvinding af landbrugsjord fra hedearealer, dels til indvindingsarbejder på søterritoriet. Disse 25 mill. kr. er brugt, og for kort tid siden søgte jeg en ny bevilling på 25 mill. kr. Det lykkedes imidlertid ikke at få mere end 10 mill. kr. stillet til rådighed til dette formål. Disse 10 mill. kr. er nu også opbrugt; der er altså anvendt 35 mill. kr. til dette formål i det par år, jeg har haft medansvar på dette område, og jeg håber meget på dette høje tings, finansministeriets og finansudvalgets tilslutning til, at vi får de midler skaffet tilveje, som er nødvendige til indvinding af ny landbrugsjord.

Når man ser, hvad der i andre lande anvendes til dette formål, er det småbeløb, vi bruger her i Danmark til landvinding, og vi har mange områder for landvinding endnu, inden vi behøver at gå til søterritoriet, f. eks. i Sønderjylland og omkring Limfjorden, og jeg kan også nævne Skjernådalen. Der er mange, mange andre steder, hvor jeg også vil anse det for i høj grad betimeligt og i hele samfundets interesse at få arealer, som har ligget nytteløst hen gennem århundreder, afvandet og bragt i dyrkbar stand. Jeg håber, det vil være muligt at fremskaffe de nødvendige midler til, at dette arbejde kan fortsættes på forsvarelig måde.

Det ærede medlem spurgte, om der var foretaget omfattende bundundersøgelser i de lavvandede strandarealer, som man har tænkt på at indvinde til landbrugsjord. Jeg ved, at der er foretaget ret omfattende bundundersøgelser; det er naturligvis det første, vi må gøre, når der er tale om at indvinde landbrugsarealer fra søterritoriet; vi må vide, hvordan bundforholdene er, og være sikre på, at det ikke er en sandørken, vi får indvundet, men jord, som virkelig har dyrkningsværdi. Jeg skal gerne i udvalget komme med en redegørelse om hele dette spørgsmål og derunder oplyse, hvor store og omfattende undersøgelser der er foretaget, og hvad man har tænkt sig at foretage i den nærmeste fremtid.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh fremdrog spørgsmålet om adgangen til at pantsætte husmandsbrug. Pantsætningsreglerne er jo ret forskellige efter de forskellige former for husmandsbrug. Med hensyn til pantsætningsreglerne for jordrentebrug har hovedprincippet i bestemmelserne derom været gældende, lige siden loven af 1919 blev gennemført; det blev dengang forbudt at pantsætte jordrentebrug udover et beløb, der svarer til det ved brugets oprettelse ydede statslån. Jeg tror, man kan sige, at denne pantsætningsgrænse dengang egentlig lå ret højt. Jordværdien modsvares jo i princippet af pligten til jordrentesvarelse, og når pantsætningsgrænsen så blev sat til samme beløb som et byggelån, der vel lå i nærheden af bygningernes opførelsessum, kommer man næppe uden om, at en yderligere pantsætning kunne være en trusel mod brugerens økonomiske eksistens, vel

[Landbrugsministeren.]

at mærke hvis ikke den økonomiske udvikling medførte en afgørende forringelse af pengeværdien i tiden mellem brugets oprettelse og pantsætningstidspunktet. Det er naturligvis ikke uden betydning, til hvilket formål der ønskes optaget lån mod pant i ejendommen. Ved den nugældende formulering af pantsætningsforbudet kan der jo gives tilladelse til pantsætning for varige forbedringer, der må anses for at forbedre brugets rentabilitet.

De bestemmelser om pantsætningsforbud, der dengang blev udformet, havde jo til hensigt at beskytte brugeren mod en for vidtgående gældsstiftelse. Der var dog også en anden begrundelse, en begrundelse, som jeg synes har gyldighed også den dag i dag, nemlig ønsket om at forhindre spekulations-avancer ved videresalg. Mange af de unge landmænd, der interesserer sig for disse ejendomme, har jo kun en forholdsvis lille kapital til udbetaling ved købet, og er det pågældende statshusmandsbrug højt behæftet med gæld, vil mange for overhovedet at komme i gang fristes til at tage den private gæld med oven i købet og således komme til at give mere for ejendommen, end den er værd. Sælgeren får derved mulighed for på køberens bekostning at tilegne sig værdien af den støtte, som staten har ydet ved brugets oprettelse på lempelige vilkår. Det er naturligvis en betydelig ulempe ved at forhøje pantsætningsgrænsen, et spørgsmål, vi jo var meget inde på i fjor.

Men jeg nævnte, at en væsentlig forringelse af pengeværdien mellem tidspunktet for brugets oprettelse og det tidspunkt, hvor pantsætning ønskes, kan borttage en del af begrundelsen for pantsætningsforbudet i dets nuværende form. Og her er vi netop ved en afgørende forskel mellem situationen i 1919, da forbudet blev fastsat, og situationen i dag. I 1919 frygtede man vel nok et prisfald, og man forudså derfor særlige vanskeligheder for ejere af højt prioriterede ejendomme.

Jeg tror imidlertid, det er rigtigt, at pantsætningsgrænsen under den pengeforringelse, som er sket, er blevet noget for lav for de ældre ejendommers vedkommende, og det, der oprindeligt var tænkt som en beskyttelse for husmanden, bliver nu i mange tilfælde en meget vidtgående indskrænkning i

hans muligheder for at opnå kredit til rimelige formål. På samme måde har unge landmænd, der kun har deres sammensparede kapital at tilbyde som udbetaling, vanskeligt ved at overtage disse ejendomme i konkurrence med mere kapitalstærke købere, d. v. s. i de tilfælde, hvor det ikke drejer sig om familieoverdragelser, for dér fik vi jo i fjor gennemført ret vidtgående lettelser.

Denne sag har altså to sider, men jeg vil meget gerne være med til at drøfte dette spørgsmål. Jeg erkender, at der er problemer, og jeg vil håbe, at det ved en saglig drøftelse i udvalget skal være muligt at finde frem til en noget bedre løsning end den, der er gældende i øjeblikket.

For de statshusmandsbrug, som ikke har jordrentesvarelse, foreligger ikke tilsvarende problemer. Betales der her fast rente, gælder der ingen begrænsninger i adgangen til at pantsætte ejendommen. Betales der derimod konjunkturbestemt rente, gælder der også her pantsætningsbegrænsninger, men administrationen kan her give dispensation efter et friere skøn i hvert enkelt tilfælde. Afgørelsen herom træffes i almindelighed af statens jordlovsudvalg, og praksis er på dette område lempet betydeligt i de senere år. Det er således mit indtryk, at behovet for pantsætning i rimeligt omfang kan opfyldes for disse brugs vedkommende.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh nævnte endvidere nogle tilfælde, hvor lån ydet af Marshallmidler til modernisering og rationalisering af landbrugsejendomme er blevet opsagt ved ejerskifte; han nævnte herunder også et tilfælde, hvor lån er ydet til et statshusmandsbrug, og hvor, såvidt jeg forstod, overdragelsen også er sket indenfor en nærmere familiekræds.

Jeg skal i den anledning henvise til, at lovreglerne om disse Marshalllån, der senest er bekendtgjort ved en lov bekendtgørelse af 19. februar 1952, indeholder en udtrykkelig bestemmelse om disse forhold. Det hedder heri, at i tilfælde af retsforfølgning eller ejerskifte forfalder lånet straks til udbetaling; dog kan lån ydet til enkeltpersoner ved ejerskifte forblive indestående i ejendommen, såfremt denne overtages af den tidligere ejers ægtefælle, børn eller anden nær pårørende.

Hvordan man fra statens side stiller sig til de enkelte ejerskiftesager, er jeg ikke i

[Landbrugsministeren.]

stand til her at komme nærmere ind på, idet denne lovbestemmelse ikke administreres af landbrugsministeriet, men af finansministeriet, og en ændring af disse forhold ville altså kræve ændring af en helt anden lov end den, der her er til behandling. Men naturligvis kan dette spørgsmål også tages op til drøftelse.

Det ærede medlem hr. Fuglsang fremsatte nogle betragtninger om, at man ikke skulle gå altfor stærkt ind for dette at muliggøre det for familier at eksistere på de små ejendomme ved at omlægge driften fra landbrug til gartneri og havebrug; man måtte gå lidt mere håndfast frem for at skaffe til lægsjord, og det ærede medlem pegede på, at en effektiv løsning af dette spørgsmål kun kunne tilvejebringes ved at få en ekspropriationsbestemmelse indsat. Jeg tror imidlertid ikke, at der i øjeblikket foreligger nogen politisk mulighed for at gennemføre en sådan ekspropriationsbestemmelse. Jeg kan iøvrigt sige — og det er det ærede medlem ikke ukendt med — at mit parti ikke er så uenigt i de betragtninger, det ærede medlem i den forbindelse anførte. Vi anser det ikke i og for sig for nogen ulykke, om man kunne tvinge de store gårde til mod fuld erstatning at supplere de små ejendomme op, men jeg må tilstå, at jeg kån stadig ikke se, der er mulighed for her i folketinget at skabe flertal for noget sådant.

Det ærede medlem nævnte spørgsmålet om de husmandsbrug i Birkelse Søenge, der er blevet etableret, efter at der var foretaget store afvandingsarbejder på jorden. Jeg er ganske enig med ham i, at disse mennesker har meget, meget store vanskeligheder, og at vanskelighederne ikke skyldes, at de ikke har passet deres ejendom på forsvarlig måde. Efter alt, hvad der foreligger for mig, har de økonomiske vanskeligheder for disse husmænd deres baggrund i — som også det ærede medlem nævnte — at det ikke var muligt at få afvandingsforholdene på jordene tilstrækkeligt i orden.

Det ærede medlem mente, at jordlovsudvalget her måtte have et særligt ansvar; man måtte ikke give sig til at lave nye landbrug, når ikke man var sikker på, at afvandingsforholdene var i orden. Jeg tror ikke, at der kan rettes nogen bebrejdelse mod statens jordlovsudvalg i den henseende.

Jeg er vidende om, at efter at afvandingsarbejdet var foretaget, stod der ret gode afgrøder på arealerne, og ingen kunne dengang forudse de vanskeligheder, der senere kom. Hvis man havde kunnet det, ville den mand, der var bestyrer af gården deroppe, vel heller ikke have søgt om at få et af de nye statshusmandsbrug på dette sted. Men det har altså vist sig, som det ærede medlem også sagde, at jordbundsforholdene her er af en ganske særlig karakter, således at det har været nødvendigt at foretage omfattende omdræning. Jeg går ud fra, at det ærede medlem ved, at jeg er gået til bevillingsmyndighederne for at få et tilskud på 50 pct. til grundforbedringslån til en nydræning af jorden deroppe, og at vi derudover søger et tilskud for at kunne hjælpe disse husmænd, der uden egen skyld er kommet ud i disse store vanskeligheder. Det kan imidlertid ikke gå an, at vi går i gang med disse nye grundforbedringsarbejder, uden at vi har sikkerhed for, at de nu bliver foretaget således, at de kan holde, og at vi ikke skal have samme vanskeligheder igen. Det er nemlig sket, at enkelte af ejerne har prøvet at lappe på forholdene, og efter et par års forløb har det så igen været galt med dræningen. Nu har vi bedt om tilbunds gående oplysninger om, hvorledes arbejdet kan udføres på forsvarlig måde. Jeg håber, jeg kan få de nødvendige bevillinger til foretagelse af de grundforbedringsarbejder, som der er en absolut nødvendighed for, hvis disse mennesker skal kunne bevare deres ejendom, og det ville være helt uforsvarligt at sætte dem fra deres ejendom, da det ikke er deres egen skyld, at de er kommet ud i de store vanskeligheder.

Det ærede medlem hr. Oluf Pedersen holdt en stor og vidtfavnende tale, hvori han var inde på mange, mange spørgsmål: liberaliseringsspørgsmålet, toldspørgsmålet, militærudgifterne og meget, meget andet. Han fremsatte en udtalelse om, at det nu var på tide at stoppe for de billige statslån. Jeg tænkte, om jeg deraf kunne udlede, at det ærede medlem var modstander af de lovforslag, vi har til behandling i dag, men jeg blev beroliget, da jeg blev klar over, at det ikke var tilfældet. Jeg synes, vi skal tage een ting ad gangen; spørgsmålet om liberalisering og militærudgifterne finder

[Landbrugsministeren.]

jeg ingenlunde hører ind under den lovgivning, vi her behandler.

Mange af de grundskyldsbetragtninger, det ærede medlem var inde på, kan jeg stort set erklære mig enig i. Jeg tror, at en afgift på grundværdierne er den bedste form for afgift.

Det ærede medlem var også inde på nogle meget fornuftige betragtninger om erhvervsbyggeriet i byerne og på landet og fandt ud af, at det ikke var væsentligt mere, der blev ofret dertil på landet end i byerne, og deri er jeg stort set enig med det ærede medlem. Men da jeg forstår, at retsforbundet er tilhænger af, at vi får gennemført disse forslag, ser jeg ingen grund til at drøfte alle de andre spørgsmål.

Det ærede medlem hr. Axel Sørensen fremsatte nogle betragtninger om de ulovligt nedlagte brug, og jeg forstod, at han mente, det var nødvendigt, at administrationen på dette område blev skærpet noget. Jeg har haft mange af disse sager til behandling i landbrugsministeriet, og mit indtryk er, at der ikke er taget for lidt håndfast på dem, men jeg skal gerne se på dem igen, og hvis det ærede medlem har eksempler, vil jeg gerne have dem forelagt for at se, om der er grund til at tage endnu hårdere fat på dette område.

Det ærede medlem nævnte, at en landarbejder, som havde sammensparet 30 000 kr., havde indsendt en ansøgning om at få et husmandsbrug; det var flere år siden, men endnu var han ikke kommet i betragtning. Det falder ganske sammen med de oplevelser, jeg havde adskillige gange, da jeg havde med jordlovsudvalgets administration at gøre. Da havde jeg også eksempler på, at folk, der havde sammensparet en lille kapital ved at arbejde i landbruget som tjenestekarle eller fodermestre — ikke 30 000 kr., som det ærede medlem nævnte, men 10 000—15 000 kr. — kom til os med disse penge, og alligevel var vi nødt til at afvise, fordi vi ikke havde jord til dem. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det ikke bør være sådan. Vi må se at fremskaffe jord, således at disse velkvalificerede ansøgere også kan komme i betragtning og få deres egen ejendom. Nu kommer der nok noget mere jord til rådighed, fordi landbrugsloven indeholder den bestemmelse,

at man kun må eje to ejendomme, og hvis man bliver ejer af mere end to, skal man afgive 20 pct. af jorden, regnet efter grundværdien, af de ejendomme, man erhverver udover to. Jeg tror, at man i statens jordlovsudvalg i den nærmeste fremtid får ikke så lidt jord til rådighed på dette grundlag.

Jeg tror også, det ærede medlem var inde på, at vi bør fremme landvindingsarbejdet, og jeg er ganske enig i dette.

Jeg forstår, at jeg kan glæde mig over samtlige ordføreres tilslutning til en videreførelse af denne lovgivning. Hvis der så er en enkelt ting, man ønsker udformet på en lidt anden måde, er jeg naturligvis villig til at forhandle videre med de ærede ordførere derom i det udvalg, som bliver nedsat.

Chr. Rasmussen: Jeg er helt enig med den højtærede landbrugsminister i, at det er vanskeligt for mange at få opført bygningerne for de lån, der er tilmålt. Det, jeg gerne vil have undersøgt, er, om det beregningsgrundlag, man udarbejder pristigningerne på, er helt, som det skal være. Det grundlag, vi anvender i år, er jo de priser, som de mennesker, der køber i indeværende år, skal betale. Det vil altså sige, at køberne i det kommende år, forudsat at priserne ikke fortsat stiger, bliver 3 000 kr. gunstigere stillet. Jeg er altså ikke helt sikker på, at beregningsgrundlaget er rigtigt, selvom det er fuldkommen rigtigt, at indstillingen er kommet fra et enigt jordlovsudvalg.

Det ærede medlem hr. Axel Sørensen tillod sig at sige, at samtlige andre ordførere var udstykningsmodstandere. Ja, der er vel en del af os, der kan tage det forholdsvis roligt, men jeg synes, det må være en injurie mod hans partifælle, det ærede medlem hr. Aage Fogh — det må de herrer dog afgøre indbyrdes. Det ærede medlem nævnte videre, at vi her i landet nu har 197 000 landbrug; tallet er gået ned fra et par hundrede tusinde. Jeg er imidlertid tilbøjelig til at tro, at tallet er betydeligt lavere, hvis vi gør det rigtigt op. I nærheden af mange byer findes der en hel del ejendomme noteret som landbrugs-ejendomme, hvortil der hører et par tønder land eller en lille smule mere. De har ikke

[Chr. Rasmussen.]

været drevet selvstændigt i mange, mange år. Vi har en enkelt lille fiskerby deroppe nordpå, hvor der efter sigende er 40 noterede landbrug, som har et par tønder land liggende langt borte. De tæller med, men det er ikke landbrug.

Jeg skal iøvrigt ikke beskæftige mig med de ting, der er fremdraget af ordførerne, dem har landbrugsministeren været inde på. Jeg vil dog gerne sige med hensyn til Marshallålanene, at også jeg er stødt på dette spørgsmål rundt omkring, og det kan virke en lille smule urimeligt, at disse lån opsiges, såsnart en ejendom skifter ejer, hvis de iøvrigt er placeret nogenlunde. Jeg ved ikke, om det er et lovgivningsspørgsmål eller et rent og skært administrationsspørgsmål.

Heick: Det ærede medlem hr. Aage Foghs bemærkninger om Marshallålanene giver mig anledning til at komme med et par supplerende bemærkninger.

Jeg har indtryk af, at alle vi folketingsmedlemmer, som har tilknytning til landbruget, meget ofte bliver anmodet om at deltage i forhandlinger i finansministeriet for at være behjælpelige med en omplacering af disse lån, så der enten kan gives tilladelse til, at de forbliver indestående i ejendommen, selvom der sælges et jordstykke fra, eller gives mulighed for at rykke for en normal forhøjelse af et førsteprioritetslån, et kreditforeningslån, eller eventuelt et hypotekforeningslån. Det ærede medlem hr. Foged og undertegnede havde i fjor på vort partis vegne en forhandling med henholdsvis finansministeren og de pågældende embedsmænd i finansministeriet om dette spørgsmål, fordi vi syntes, at administrationen var for hård. Jeg vil ikke bruge så stærkt et udtryk som det ærede medlem hr. Aage Fogh, „stivbenet“, for, såvidt jeg forstår, var det en bestemt retningslinje, der lå bagved. Resultatet blev i hvert fald, at man holdt fast på lovens princip: at de lån, der er bevilget med såkaldt oprykkende panteret, i hvert fald skal placeres bedst muligt, når de først er placeret.

Der er sandsynligvis mange gange begået den fejl, at man ikke har sørget for det størst mulige kreditforeningslån, inden man

søgte Marshallålan. Man har dog fraveget dette princip i visse tilfælde, idet man har givet låntagere, der bygger og altså ved hjælp af nybygninger forøger realværdierne, tilladelse til at rykke et Marshallålan til fordel for en forhøjelse af den foranstående førsteprioritet. Ellers har man holdt fast på, at lovens bogstav skal følges, og det har tit virket meget hårdt, ikke alene for statshusmandsbrug, men også for andre ejendomme.

Jeg står her med et eksempel. Det er en ejendom, som har et hedeareal på 45 tdr. land. Det kan overtages af en søn, som kan oprette et nyt brug på det, men der indestår et Marshallålan på 14 000 kr. i ejendommen, og af de 14 000 kr. har Marshalladministrationen forlangt de 8 000 kr. udbetalt. Det vil altså sige, at står man fast på kravet, vil det i det pågældende tilfælde ikke være muligt at oprette nogen ny ejendom.

Jeg synes, det er rimeligt, at vi i det udvalg, som nu bliver nedsat, først ser på forholdene angående Marshallålanene for statshusmandsbrugenes vedkommende. Det er selvfølgelig rigtigt, som den højtærede landbrugsminister siger, at loven her hører ind under finansministeriet, men jeg er klar over, at den højtærede landbrugsminister føler alle landbrugsanliggender som værende på en eller anden måde tilknyttet landbrugsministeriet, og derfor er jeg sikker på, at vi kan få en frugtbringende forhandling om disse spørgsmål i udvalget. Det må også være rimeligt, at vi, når vi får oplysningerne, i fællesskab drøfter, om vi kan få en ny praksis. Hvis ikke det kan ske uden en mindre ændring i Marshallloven, kan vi drøfte det spørgsmål bagefter. Det, at man rykker, når det drejer sig om en nybygning, tyder på, at problemet i og for sig kan klares med en ændret administration.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Chr. Rasmussen: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 621, fremsættelsen i tidenden sp. 368).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bladt: Lovforslagene om udlån til arbejderboliger på landet er gennem årene modtaget og behandlet med udpræget velvilje fra alle sider i det høje ting. Jeg tager dette som udtryk for, at man anerkender denne lovgivnings samfundsmæssige betydning.

Ved behandlingen af det foreliggende forslag vil jeg gerne tilkendegive som min opfattelse, at en videreførelse af denne lovgivning ikke er mindre påkrævet nu end tidligere, tværtimod. Når de store fødselsår gange rykker ind på arbejdsmarkedet, vedrører de dermed følgende problemer også i høj grad landdistrikterne. Samtidig med at der gøres en indsats for en udnyttelse af alle arbejdsmuligheder, må vi også have vor opmærksomhed henvendt på boligproblemet, som stadig er aktuelt i mange landkommuner. Jeg håber derfor, at det foreliggende lovforslag må kunne gennemføres med samme velvilje og enstemmighed, som tidligere er blevet lignende forslag til del.

Lovforslagets § 4 indeholder en forhøjelse af jordkøbslånene med 300 kr., fra 1 200 til 1 500 kr., medens der som hidtil i særlige tilfælde kan ydes jordkøbslån op til 1 800 kr. Den foreslåede forhøjelse er begrundet i de højere jordpriser, og jeg anser denne forhøjelse for påkrævet. Jeg kender adskillige eksempler på, at det har voldt store vanskeligheder at fremskaffe en byggegrund til den pris, der er fastsat i loven.

I lovforslagets § 5 foreslås en forhøjelse af byggelånene med 2 000 kr., fra 21 000

til 23 000 kr., og det beløb, der kan ydes i særlige tilfælde, forhøjes ligeledes med 2 000 kr., fra 23 000 til 25 000 kr. Også byggelånene efter kapitel VI, d. v. s. til boliger opført for landmandens regning, forhøjes med 2 000 kr. til 23 000 kr.

Da udlånsloven sidste år var til første behandling, gav jeg udtryk for, at den da foreslåede forhøjelse af byggelånene på 1 000 kr. var en meget beskeden forhøjelse, da den vel næppe gav fuld dækning for den stigning, der havde været i byggeomkostningerne det forudgående år. Da der har været yderligere stigninger det sidste år, og da der vel desværre er udsigt til, at denne udvikling vil fortsætte, anser jeg den foreslåede forhøjelse for nødvendig.

Jeg har ikke i sinde at foregribe forhandlingens gang, men det kunne jo tænkes, at den foreslåede forhøjelse af byggelånene vil medføre indvendinger; i så tilfælde vil jeg blot sige, at det jo ikke er ukendt, særlig ikke i de egne af landet, hvor man har de højeste byggeomkostninger, at det volder store vanskeligheder at klare alle udgifter, og man skal ikke friste nogen til at omgå loven. En sådan udvikling kan vi ikke være interesseret i at fremme; den er ikke til gavn for den arbejder, der skal bygge. Så er det efter min mening bedre at yde et lån af forsvarlig størrelse, så vedkommende kan få afviklet sit byggeri efter lovens bestemmelser. Iøvrigt går jeg ud fra, at den foreslåede forhøjelse ganske er i overensstemmelse med jordlovsudvalgets og de administrerende myndigheders skøn over, hvad der er nødvendigt og rimeligt.

Der er dog et andet forhold, som jeg ikke vil undlade at nævne. For ca. 2 år siden gennemførte vi her i tinget en lovændring, hvorefter rådighedsbeløbet til jordkøbslån og byggelån blev forhøjet fra 10,5 mill. kr. til 18 mill. kr. Det skete med den motiveering, at kun 60 pct. af de kvalificerede ansøgere kunne komme i betragtning; det var derfor en tiltrængt forbedring, der blev gennemført; men nu forhøjer vi for anden gang lånegrænserne, uden at der røres ved